

Nýggjur áhugi fyri gomlum tíðindum

Danskt dupultspæl í Føroyum undir Kalda Krígunum er aftur oftast á breddanum í donskum fjølmiðlum. Kortini er onki nýtt komið fram, sum føroyingar ikki longu hava fingið at vita áður, sigur Jóannes Dalsgaard, doktari í søgu

NICLAS JOHANNESSEN

Kanst tú líta á Danmark?
Danska Dagblaðið Jyllands Posten setir mánadag-

in 7. desember spurningin. Og aftur eru Føroyar í sentrum, tá danska trúvirði skal vígast á søguligu vektini. Nú er tað ikki bankamál

men hernaðarmál frá Kalda Krígunum, ið spökja. Og niðurstøðan er greið, hóast endaligu prógvini ikki koma fyrr enn til vårs: USA hevði dúgligt hernaðarligt virksemin í Føroyum undir Kalda Krígunum. Hetta hendi, hóast ein løgtings-samtykt frá 1940 staðfesti(r), at Føroyar eru uttan fyrri allar hernaðarligar alliansir.

Skjøl vísa, skrivur Jyllands Posten, at Danmark og USA longu tíðliga í 60'unum komu ásamt um at seta upp eina amerikanska radarstöð í Føroyum, og skuldi hon setast upp í sambandi við NATO-støðina í Mjørkadali. Og boðini til føroyingar skuldu vera, at hetta var ein rein NATO-støð, og her lá samstundis lygnin, tí talan var um eina amerikanska støð - og onki annað.

Løgtingssamtykt

19. apríl 1996 samtykti Føroya Løgting, at hetta málið skuldi kannast til botns. Hetta hendi eftir stórar avdúkingar av amerikanskum virksemin í Grønlandi undir Kalda Krígunum. Og nú skuldu føroyingar eisini hava sannleikan at vita um kublar, antennur, serstakliga væl útgjörd sjóverjuskíp og teirra veruliga endamál.

Talan verður um tíðarskeiðið 1945-67, ið verður kannað. Orsøkin til, at ikki

er møguligt at kannað longur fram í tíðina er amerikanska lógin um skjalainnlit. Skjøl, ið eru undir 30 ára gomul verða framvegis mett at kunna ganga út yvir amerikanska trygdarpolitikkinn.

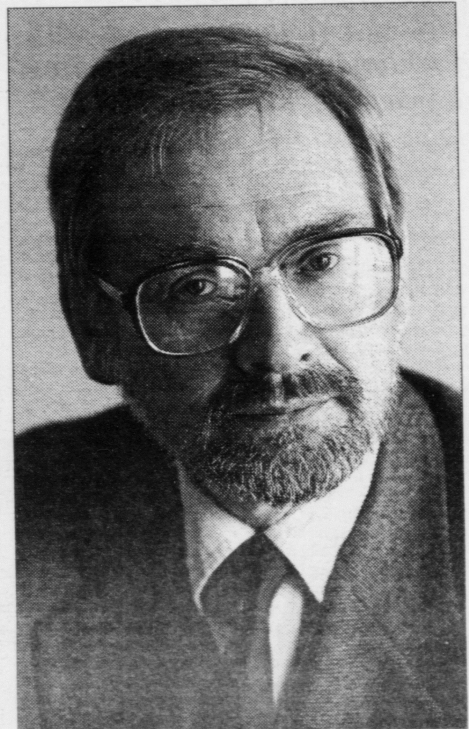
Tað eru Jákup Thorsteins-son, doktor phil, Jóan Pauli Joensen, doktari í Bergen, Sámál Tróndur Johansen, søgufrøðingur, Jóannes Dalsgaard, doktari í søgu, og Rúni Joensen, formaður í bólkunum, sum hava arbeitt við at geva lögtinginum og Føroya fólk svar upp á áðurnevndu spurningar.

Frágreiðing til vairs

Søgubólkurin er komin væl ávegis við arbeidnum, hóast tað hevur tikið drúga tíð at fáa skjalainnlit í alt.

- Men nú hava vit so fingið loyvi at fáa innlit í skjøl frá Mjørkadali, Færøernes Kommando og nøkur skjøl úr uttanríkisráðnum, ið vit ikki hava fingið hendur á higartil, sigur Jóannes Dalsgaard. Hann roknar við, at søgubólkurin kemur við frágreiðing í vár.

Hann vil kortini ikki siga nakað um, hvat innihaldið verður. Hann vísir bara til, at longu tíðliga í 80'unum var skrivað í hernaðarkritiska tíðarritinum „Forsvar“ um júst hetta mál. Og har var víst á, at amerikanar høvdu hernaðarligt virk-

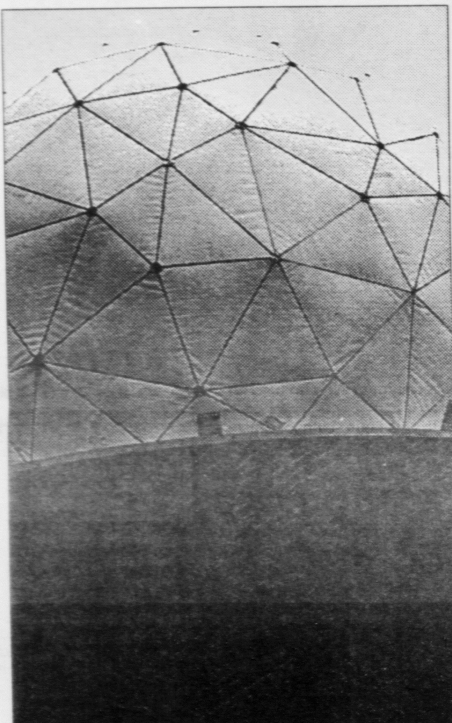

Jóannes Dalsgaard, doktari í søgu: Talan er um áhuga-vert tilfar

semi í Føroyum. Hóast greiðu ábendingarnar vil Jóannes Dalsgaard ikki siga nakað um, hvat slag av niðurstøðu bólkurin fer at koma til. Tagnaðarskylda er partur av arbeidssetninginum hjá søgubólkunum.

Men eru tit komnir frá á nøkur skjøl, ið kunnu koma óvart á ein doktara í søgu?

- Ja, tað vil eg siga. Lat meg siga tað soleiðis, at talan er um áhugavert tilfar, ið vil kasta ljós yvir málið.

Eingin orsök til endurgjald

Danskur serfrøðingur rættleiðir føroyskar politikarar

CHRISTIAN SCHULTZ-LORENTZEN

- Føroyar kunnu ikki ábyrgja Danmark fyri, at amerikanararnir við velsignilsi frá donsku stjórnini í 60'unum settu á stovn tvær loyniligar støðir í Føroyum við teirri umbering, at hetta var í NATO-samanhang.

Hetta heldur Poul Vill-
aume, lektari við Historisk
Institut í Keypmannahavn,
sum er serfrøðingur í við-
urskiftum undir Kalda
Krígunum.

Tað er fyrr borið fram,

at loyniligar støðir kanska
hava útvegað Danmark ein
bíligrari limaskap í NATO,
og at Føroyar út frá hesum
kunnu krevja fíggarligt
endurgjald frá Danmark.

- men í veruleikanum er
tað ógjørligt at gera upp í
krónum og oyrum, hvønn
tydning tað hevur havt fyri
Danmark, at Føroyar - og
eisini Grønland - eru brúktar
sum hernaðarlig stuðul-
punkt. Eingin talva er, sum
vísir hetta. So um ein ver-
ulig meting skal gerast í
hesum máli, má hon vera
politisk og ikki trygdarpoli-
tiskt grundað, sigur Poul

Villaume, sum ikki skilir,
at føroyingar eru so illir
um, at politikararnir roynda
at halda støðirnar loyniligar,
og harvið at beina burtur
hernaðarliga-strategiska
ansin frá Føroyum.

- Høvdu politikararnir
opið sagt sum var, var tað
heilt víst, at Føroyar vorðu
útpeikaðar sum bumbumál
av fíggingdanum, sigur Poul
Villaume.

